

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,

če se tiska enkrat . . . 14 h

„ „ „ dvakrat . . . 12 „

„ „ „ trikrat . . . 10 „

za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

14. maj 1869.

(Dalje)

Za avstrijsko ljudsko šolstvo ne smatramo konkordatske dobe za kako posebno veliko zlo, temveč prepričani smo, da je bil ravno konkordatski zakon prvi pogoj in glavni vzrok, da je avstrijsko šolstvo dobilo že pred štiridesetimi leti tako popoln zakon, kakršnega ni imela nobena država in kakršnega tudi zamanj iščemo danes po raznih modernih deželah. Zgodovina, ta resnična učiteljica življenja, nam jasno in temeljito priča, da vsaki reakciji, in naj bo še tako huda, še tako brutalna, hodi za petami prevrat na boljše, prevrat na svetlejšje. Prič je več kakor dovolj tako v preteklosti kakor v sedanjosti. In tega naravnega razvoja ne zadrži nobena človeška moč, zakon narave je pač tak, ne pozna človeške volje.

Prepričani smo, da bo ravno natančneje spoznavanje te konkordatske dobe rodilo tudi pri nas na Slovenskem mnogo dobrih sadov. Zato pozivljamo vse slovensko učiteljstvo, ki se zaveda svojega vzvišenega poklica, bodisi tega ali onega nazora — umevno je, da tu ne pridejo v poštev „koritarji“ — proučujte to dobo, in ne bo daleč čas, ko se snidemo v složnem delu na edino pravem potu, ki vodi do edine prave vzgoje — n a z a j k n a r a v i !

* * *

Konkordatska šola je v strogem pomenu besede posnela skoro doslovno vse točke šolskega zakona iz l. 1805., znanega pod imenom „Politische Schulverfassung“, le s to razliko, da se je cerkveni vpliv podvojil. Verski moment, je bila os, okrog katere sta se sukala ves pouk in vsa vzgoja. Vodstvo verske odgoje na vseh šolah je bilo podrejeno škofijstvu, ki je imelo pravico imenovati dotične učitelje-katehete, a svetni učitelji, ki so hoteli poučevati verouk, so morali imeti takozvano dovoljenje — *missio canonica*.*) Vrhovno nadzorstvo nad učiteljstvom je izvrševala cerkvena oblast, vera in nramnost učitelja je morala biti vzorna, ker drugače mu je pretila „modra pola“. In kam privede taka vnema, dokazuje prav dobro ukaz nauč. ministrstva z dne 20. avgusta 1856 — izdan specialno za Galicijo — da naj se učiteljstvo kolikormogoče ogiblja gostilnic.

Kako pomanjkljiva in površna je bila izobrazba učiteljstva sploh v tem času, dokazuje najbolj ukaz nauč. ministrstva z dne 3. julija 1857, ki je ukazoval, da se mora v ljudskih šolah le to poučevati, kar se dobi v dotičnih berilih in v računstvu se je smelo le poučevati o štirih načinih računanja. — Sploh je ostala naloga splošne ljudske šole od leta 1849.—1869. enaka v kljub lepemu načrtu, ki ga je izdelal Feuchtersleben, zakaj politično obzorje je onemogočilo sploh vsak reden napredek.

Nekoliko na bolje se je obrnilo glede šolstva, ko je izšel 20. oktobra 1860. l. takozvani „oktobrski diplom“, ki je odpravil navidezno konkordat; a v resnici je ostalo še vse pri starem. Upanje na boljše bodočnost je dal patent z dne 26. februarja 1861, ki je ustanovil državno zbornico, a burna tedanja

*) Ta *missio canonica* je igrala važno ulogo pri zatvoritvi dunajskih zavodov društva „Freie Schule“.

Op. pis.

doba, kakor tudi bojno rožljanje in vojna leta 1866. — vse to je provzročilo, da je šolstvo bilo potisnjeno v kot.

Zanimivo je pregledovati gmotno stanje tedanjega učiteljstva. Statistične tabele centralne komisije navajajo ta-le števila: Dunajsko učiteljstvo je dobivalo povprečno letno plačo v znesku 346 gld.; a v posameznih škofijah se je plača sukala tako-le: St. Pölten 160 gld., Linz 189 gld., Solnograd 155 gld., sekavska 151 gld., lavantinska 159 gld., goriška 203 gld., tržaška 421 gld., poreška 277 gld., krška 309 gld., briksenska 74 gld., trientinska 71 gld., a dežela predarlska je dajala 94 gld. Mnogo pa je bilo učnih mest, ki so bila združena s plačo 100 gld. za učitelja, a njegov pomočnik je smel upati, da dobi 50 gld. Umevno je, da se je moralo učiteljstvo truditi na vse možne načine, da si je po drugih potih dobilo potrebni kruh in da je spomin na ono dobo ostal kaj živ med narodom, čigar posledice se čutijo tupatam še danes.

Kako počasen in pomanjkljiv je bil napredek šolstva ravno v oni dobi, ko si je osvajala cerkev vso oblast, dokazuje sledeča primera.

Število javnih šol:

Dežela	Leta 1850	Leta 1855	Leta 1860	Leta 1865
Štajersko	554	703	699	689
Koroško	305	328	335	317
Kranjsko	105	240	238	234
Trst in okolica	30	31	37	43
Goriško	128	145	156	144
Istra	102	121	126	147

Število učiteljstva (le posvetnega):

Dežela	Leta 1850	Leta 1855	Leta 1860	Leta 1865
Štajersko	1016	1091	1129	1250
Koroško	387	365	356	442
Kranjsko	179	212	256	308
Trst in okolica	441	414	510	558
Goriško				
Istra				

Število.

Dežela	Šolodognih otrok		Soloobiskujočih otrok	
	1855	1865	1855	1865
Štajersko	113335	107905	92571	96486
Koroško	33798	32644	24589	26328
Kranjsko	56684	51696	19012	26812
Trst in okolica	63655	65332	28836	31119
Goriško				
Istra				

Dne 20. oktobra je bilo naučno ministrstvo odpravljeno in na njegovo mesto je prišel poseben oddelek v ministrstvu, znan pod imenom „Abteilung für Kultus u. Unterricht“, ki mu je načeloval od 2. februarja 1861. l. do 27. julija 1865 Anton vitez pl. Schmerling, pozneje do 7. februarja 1867 Belcredi, a končno pl. Beust do 2. marca 1867. Tega dne se je zopet ustanovilo naučno ministrstvo in načeloval mu je do 30. dec. 1869 vitez pl. Hye, a od tu dalje dr. Leopold Hasner.

Zahteva po preosnovi šolskega zakona je postajala v Avstriji od dne do dne glasnejša, posebno pa od leta 1866. po nesrrečni vojni z Nemčijo. Oglašale so se razne korporacije, a tudi narodi sami so prišli do zaključka, da tako ne more dalje iti. V državni zbornici je vložil klub Herbst-Kaisersfeld dne 11. maja 1867 peticijo za ločitev šole od cerkve.

Tudi stolno mesto Dunaj je zahtevalo, da se naj izroči šolstvo občinam. In prvi avstrijski vseučiteljski shod, ki je zboroval na Dunaju od 5.—6. sept. l. 1867, je imel sledeči program: Samostojnost šole in nadzorstvo nad njo naj se izroči posvetnim šolnikom. — Podaljšanje šolske obveznosti do 8 let in zvišanje učne snovi. — Obligatoričen pouk v telovadbi. — Prostost učne metode in prosta izber učil. — Preosnova učiteljšč. — Ustanovitev učiteljskih nadaljevalnih izobraževalnih tečajev. — Ustanovitev odgojevalnih društev. — Pravovarstvo učiteljev. — Sodelovanje učiteljstva pri raznih šol. zakonodajstvih. — Odprava šolnine, uvedba šol. davka.

Zakon z dne 21. dec. 1867 je porodil državne zakone, ki obsegajo temelj poznejšemu šolskemu zakonu, a takozvani majski zakon z dne 25. maja 1868 je dal pravec šolskemu zakonu, ki ga je predložil dne 2. marca 1869 tedanji naučni minister pl. Hasner na zahtevo mnogih poslancev. Generalna debata o tem zakonu se je vršila dne 21.—24. aprila, ki je bila kaj zanimiva, Poslanec Greuter je govoril kontra, a poslanec Schindler pr, 23. aprila je zakon zagovarjal naučni minister pl. Hasner in slednjič je bil sprejet z velikanskim navdušenjem skoro soglasno, namreč s 111 glasovi proti 4.

In dne 14. maja 1869. l. je dobil zakon najvišjo sankcijo. Slednjič je zanimivo še sledeče dejstvo: letošnji jubilej se zloga tudi po dnevih z letom 1869., zakaj tudi onega leta je bil 10. maj, ko se je ta zakon pretresaval v gospodski zbornici, ponedeljek, a dan najvišje sankcije tudi petek.

(Konec.)

Ljudska šola na kmetih.

Na lanski glavni skupščini naše nerazrušne „Zaveze“ v Gorici je govoril tovariš E. G a n g l o šoli in kmetijskem vprašanju. Njegovo predavanje in njegovi predlogi — oboje sedaj izdano v posebni knjižici in razposlano širom slovenskih kyonovin — so zbudili med našim vrlim in značajnim naprednim učiteljstvom vobče zanimanje. Naši napredni tovariši, izkušeni tako v šolskem kakor v kmetijskem vprašanju, so se lotili temeljitega proučavanja tega velevažnega predmeta.

Sad tega proučavanja in bogatih izkušenj sta dva potrebna učna načrta o kmetijskem pouku v postojnskem glavarstvu, ki jih priobčujemo z namenom, da se dalje in vseobče proučavata ter se na podlagi teh načrtov ustvari temelj bodoči ljudski šoli na kmetih za kmetiško ljudstvo.

I.

Podrobni učni načrt o kmetijskem pouku na šolah vipavskega sodnega okraja —

izvzemši šol na Colu in v Podkrajju — nam je poslal tovariš Anton S k a l a, nadučitelj v Vipavi. Govoril je o njem na občnem zboru „Učiteljskega društva za postojnski okraj“ v Postojni dne 6. maja t. l.*)

*

Častiti zbor! Na prijazno vabilo našega neumorno delavnega društvenega tajnika, tov. Rudolfa Horvata v Zagorju, sem prevzel sestavo podrobnega učnega načrta o kmetijskem pouku za šole v vipavskem sodnem okraju.

Prav rad sem ustregel tej želji, čeravno dana mi naloga ni baš prijetna in lahka.

Kar se tiče kmetijstva, se razlikuje vipavski sodni okraj spričo svoje nizke geografične leže in toplega podnebja precej od drugih sodnih okrajev našega obširnega glavarstva. Zato mora biti pa tudi kmetijski pouk na Vipavskem vse drugače urejen kakor na Pivki in v bistriški dolini.

Tvarino kmetijskega pouka sem porazdelil na dva tečaja in sem odmeril vsakemu tečaju po 40 ur za teoretičen pouk; praktičnemu pouku pa nisem določil gotovega števila ur, ker se ravna po praktične vaje po potrebi dela, po ugodnosti časa in tudi po ročnosti učencev.

Tvarina je dalje tako uravnana, da se lahko poljubno premelje v dvoletnem turnusu; zato ni obvezno držati se vzporeda razvrščene tvarine v spodaj navedenem načrtu, marveč je vsakemu na prosto dano, da si vsak za svojo šolo napravi mesečne urnike iz v načrtu določene tvarine tako, da bo pouk prilagojen času in kraju.

Ker je pa tvarine kmetijskega pouka precej in bi se morebiti komu zdelo, da je ni mogoče z otroki prebaviti v tako pičlo odmerjenem času, pripomnim pa to-le:

1. Učitelj uči le najpotrebnejše od navedene tvarine in le to, kar zamorejo otroci razumeti.

2. Učitelj imej vedno pred očmi, da ima otroke pred sabo, ki jih ima poučiti, ne pa zrele može, s katerimi bi lahko na dolgo in široko govoril o potrebi in koristi raznih kmetijskih vprašanj.

Končno priporočam učiteljem sledeče pomožne knjige pri kmetijskem pouku, in sicer:

- V. Rohrmann: Poljedelstvo.
- Fr. Povše: Umni kmetovalec.
- G. Pire: Vrtnarstvo.
- R. Dolenc: Sadjarstvo.
- Fr. Dular: Domači živinozdravnik.
- Fr. Gombač: Novo vinogradništvo. Umno kletarstvo. Gospodarski nauki družbe sv. Mohorja iz l. 1907.
- Ant. Kosi: Umni kletar.
- V. Bohrmann: Kmetijsko gospodarstvo.
- Iv. Lapajne: Slovenski posojilničar.
- Dr. E. Volčič: Občni zemljiško knjižni zakon.

Razni letniki „Kmetovalca“.

Tozadavne nemške knjige so pa navedene v Heinzu na str. 585.

*) Drugi podrobni učni načrt nam je poslal tov. J. Grad, nadučitelj v Košani. Priobčimo ga takoj, ko bomo gotovi s tem. V obeh načrtih je priobčen maksimum, ki bi se mogel doseči.

Uredn.

I. leto.

Ura	Tvarina	Dispozicija za		Učila
		teoretični pouk	praktični pouk	
1	Kmetijstvo sploh.	Njegov smoter. Njegova temeljna podlaga.	—	—
2	O zemlji in njenih razlikah.	I. Rudninski deli zemlje, kakor: kremenec, apnenec, ilovica, lapor. II. Organski osnovni deli zemlje.	—	Kremenec, apnenec, ilovica lapor.
3	Razvrstitev zemlje.	I. Naravna razvrstitev. II. Umetna gospodarska razvrstitev.	—	—
4	Zgornja ali živa, spodnja ali mrtva zemlja. Kako se spoznavajo različne zemlje.	Hlivična, peščena, sprstenska in apnena zemlja.	Zemlje se pokažejo. Vaja v spoznanju zemljá.	Razne zemlje.
5	Podnebje.	Toplota, svetloba, voda, vetrovi. Odvano od leže, obdelovanja in od lastnosti zemljišč.	—	—
6	O rastlinskem življenju. Kako se dajo odstraniti splošni zadržki rastlinskega življenja.	Odpeljavanje vode, navadni vodotoki; drenaže in drugi načini za odpravo vode.	Ogled travnikov z napravami za odpeljavanje vode.	—
7	Obdelovanje.	Velika vrednost dobrega obdelovanja. — Zakaj se zemlja obdeluje. Načini obdelovanja.	—	Plug, brana, motika, lopata.
8	Oskrbovanje rastlin.	O plevelu in o rastlinam škodljivih živalih. Uničenje teh.	—	Zbirka rastlinstvu škodljivih in koristnih žuželk.
9	Isto.	Neugodno vreme in uime. Okopavanje in osipovanje rastlin. Pravilno sajenje in presajenje.	Na vrtu se delo pokaže.	—
10	O gnoju.	Korist gnoja. Rastlinski gnoj, živalski gnoj. Kompost.	—	—
11	Isto.	Kako je z gnojem ravnati. Gnojnišča. Gnojniščne jame. Gnojnica.	Ogledovanje gnojniških jam.	—
12	Isto.	Kompostne jame. Umetna gnojila.	Ogledovanje kompost. jam.	Žlindra, kajnit, kalijeva sol.
13	Rastlinsko življenje.	Vnanja podoba rastline. Korenike, steblo, listje, cvetje, plod.	—	Stenske table.
14	Isto.	Kako je rastlina znotraj ustvarjena? Kako se živi? Rastlinsko dihanje.	—	—
15	Vinarstvo.	Vinska trta: domače in ameriške vrste. Vnanja podoba trte; kako je ustvarjena, kako živi, rodi in raste. Razlika med amer. in dom. trtami.	—	Trte se pokažejo in natura alina podobi.
16	Isto.	Trtna uš in druge trti škodljive živali. Razložek med koreninsko in listnato trtno ušjo. Peronospora, oidium, in druge trtne bolezni.	—	Podoba trtne uši. Zbirka trti škodljivih živali.
17	Isto.	O trtah, ki kjubujejo trtni uši. Naprava trtnice za vzgojo ameriških trt.	Trtnica se pokaže na šol. vrtu ali pri kakem posestniku.	—
18	Isto.	Suho cepljenje ameriških rezanic. Siljenje ali stratificiranje.	Aprila meseca se praktično izvaja.	Rezanice, cepiči, nož.
19	Isto.	Cepljenje ukoreninjenih amer. podlog. Zeleno cepljenje.	Maja meseca se praktično izvaja.	Elastika nož.
20	Isto.	Rigolanje novih nasadov, zasajanje vinogradov s cepljenimi amer trtami. Okopavanje in pletev trt.	Izvaja se praktično na šol. vrtu ali drugod.	—
21	Isto.	Režnja trt; vežnja na kole ali žico. Vzgoja trtnih šparljev. Zakaj se zarod nekaterih trtnih vrst osuje.	Na vrtu se praktično izvaja.	Nož, škarje, beka.
22	Isto.	Korist žvepljanja in škropljenja trt. Priprava vitrijola za škopljenje. Mandanje.	Na vrtu se praktično izvaja.	Meh, škropilnica, žveplo, vitrijol.
23	Zelenjadarstvo.	Splošno zelenjadarstvo. Kolobarjenje na zelenjadnem vrtu. Razdelitev zelenjadnih rastlin.	Pokaže se na vrtu.	—
24	Isto.	Razdelitev zelenjadnega vrta. Obdelovanje zemlje za zelenjad. Setev zelenjadnega semena.	Pokaže se na vrtu.	—
25	Isto.	Gorka greda. Presajanje zelenjadnih sadik.	Pokaže in opiše se na vrtu. Praktično se izvaja na vrtu.	—

Ura	Tvarina	Dispozicija za		Učila	
		teoretični pouk	praktični pouk		
26	Zelenjadarstvo.	Bledenje zelenjadnih rastlin. Zalivanje zelenjadnih rastlin. Pridelovanje semena. Kako zelenjad hraniti.	—	Praktično se izvaja na vrtu.	Škropilnica.
27	Isto.	Posebno zelenjadarstvo. Enoletne in dvoletne rastline, ki jih sadimo na sveže pognojeno zemljo.	—	—	—
28	Isto.	Enoletne in dvoletne rastline, ki jih sadimo v napol pognojeno zemljo. Enoletne in dvoletne rastline, ki jih sadimo v negnojno zemljo.	—	—	—
29	Lepotično vrtnarstvo.	Splošne opombe o lepotičnih nasadih na vrtu. Trata; cvetice na vrtu.	—	—	—
30	Isto.	Razdelitev lepotičnih rastlin. Splošna vodila o vzgoji lepotičnih rastlin. Cepljenje vrtnic.	—	Praktično se izvaja.	—
31	Kmetijsko knjigovodstvo.	Splošne opombe. Razdelitev knjigovodstva: Inventar, tekoče zapisovanje dohodkov in stroškov, bilanca.	—	—	—
32	Isto.	Inventura. Aktivno, pasivno in čisto imetje.	—	Vajeospisovanju inventara.	—
33	Isto.	Tekoče knjigovodstvo. Blag. knjiga; proračunska knjiga, zapisnik pridelkov.	—	Napravijo se vzorci.	—
34	Isto.	Zapisnik dela in orodja.	—	Napravi se vzorec.	—
35	Isto.	Računski sklep. Naslovi: dohodkov. Naslovi: stroškov. Naslovi: raznovrstno.	—	Napravijo se vzorci.	—
36	Isto.	Izračunavanje dohodka od posameznih vrst gospodarstva. Proračun.	—	Napravijo se vzorci.	—
37	Ustavoznanstvo.	Obéinska, okrajna in deželna uprava.	—	—	—
38	Isto.	Deželni odbor in deželni zbor.	—	—	—
39	Isto.	Državna uprava: zbornica poslancev, gosposka zbornica, delegacije. Cesar.	—	—	—
40	Isto.	Razmerje vsakega posameznika napram javnosti in uporaba državljanskih pravic.	—	—	—

(Dalje.)

Kranjska politika in učiteljstvo.

(S hribov.)
(Konec.)

Nekaj drugega mi je ravnokar šinilo v glavo. Čeravno ni logiško, kar bom povedal sedaj, to nič ne de, če se morala in nemorala tepeta v politiki, naj se tepeta še moja logika z nelogiko. Na misel mi je prišel moj domači prepir. Ožerjen sem, da boste vedeli, gospod urednik. Tudi par paglavčkov imam, pa zakonski so, to povem s poudarkom. Moja zakonska polovica se bliža — vojna bo, to vem že naprej. Pozor!

Ali veš, kaj se mi je sanjalo nočoj? Kako naj to vem, draga moja?

Veš, sanjalo se mi je, da si dobil dekret za novo službo v Ljubljani. Od samega veselja sem se jokala v sanjah, ko si mi prebral dekret. Objemala sem od veselja svoje otroke in jih poljubljala. No, sem rekla, hvala Bogu, moja srčna želja se je izpolnila! Zahvalite Boga, otroci moji, da se enkrat spravimo iz teh hribov. Odslej bomo imeli novo življenje. Tukaj ni dobiti drugega živeža kakor žgance, krompir, zelje, fižol in le tupatam latvico mleka za poboljšek, odkar je mlekarna na vasi, vse prodajo kmetje, vse, oh, draginja pa taka! V mestu se dobi na trgu vse, kar kdo hoče, pa po ceni, po ceni! Otroci bodo hodili v mestne šole in postanejo gospodje, da bom lahko potem živela na stare dni brez skrbi. Sladke sanje, res, pa, oh, zbudila sem se — bile so samo sanje.

Ti si sanjala, kar vedno misliš in kar sem slišal stoinstokrat.

Kaj pa misliš, dragi moj, ali misliš vse življenje ostati na kmetih, da se pokmetiš ti, jaz in otroci? Vloži vendar enkrat prošnjo! Jaz

zagotovo vem, da boš uslišan. Glej, učitelj si dober, vesten, in natančen, gospod nadzornik te ima rad; pohvaljen si bil tolikrat; on te bo gotovo priporočil. No, človek si tudi kakor se spodobi, dober kristjan, vse te spoštuje in ima rado, samo ta nesrečna politika, uh!

Ne muziciraj mi tu in ne greni mi življenja po nepotrebnem. Saj sem ti povedal že tolikokrat, da v mesta ne moremo vsi, meni sploh na deželi ugaja, na kmetih smo učitelji ravno tako potrebni kakor po mestih. Sploh pa sedaj niti misliti ni na to. V Ljubljano ne pride nihče, kdor se ne izpreobrne iz Savla v Pavla. Jaz bi moral zatajiti svoje prepričanje in postati hinavec, tega pa ne storim nikdar.

Kakšen hinavec, če odločno postaneš katoliški mož? To je lepo in pošteno, tak mora biti vsak učitelj, to je častno, ne sramotno, to ni hinavstvo. Saj si vendar dober kristjan, moliš, hodiš v cerkev, učiš v šoli in doma zgledno in lepo, da ti ne more nobeden ničesar očitati.

Vidiš, draga moja, ti tega ne razumeš. Danes se ne vpraša, če je kdo veren, pošten, delaven, pravičen, značajan in mož z vsemi lepimi lastnostmi, marveč h kaki politični stranki pripadaš. Mi učitelji smo razen Slomškarjev vsi brezverci po tej politični veri.

Ti že nisi, če so vsi drugi, ti pa nisi, zato pojdem sama v Ljubljano, bom povedala onim gospodom, ki oddajajo učiteljske službe, v obraz jim povem, kakšen poštenjak si, oh, gotovo te bodo uslišali, samo prošnjo uleži, pa pojdem, če ne maraš sam iti.

To se bi osmešila! Ne poznaš, reva, sveta. Kakor jaz nisem brezverec, ravno tako ni nobeden. Kmalu bi ga zasledili in odstavili. Ker pa mi učimo in živimo po mogočnosti po veri in nočemo zlorabljati vere za politiko, za

Dalje v prilogi.

to smo zaničevani, preganjani, obrekovani in zasmehovani. To lahko bereš vsak dan v „Slovenecu“ in „Domoljubu“. Ker nočemo biti krmavci in hlapeci gotovih ljudi v politiki — so nam iz katoliškega maščevanja napovedali boj na nož, na življenje in smrt. Poprej se bi te največji razbojnik usmilil in ti dal košček kruha kakor tak le po imenu kristjan. Od takšnih politikov ne pričakuj pravice, usmiljenja in dobre — službe! Ako bi jaz hotel postati politički kokljari in hinavec, dobim precej to, kar ti želiš.

Pa postani! Jaz hočem na vsak način priti v Ljubljano in ti moraš vložiti prošnjo; nočem in nočem biti več v teh hribih; oh, ubogi moji otroci!

Gospod urednik, ako bi Vi imeli takšne vojne, bi bili že stokrat Slomškar. Čudim se res, da jih je do sedaj komaj 160. Če bi Jaklič ne objavil tega, bi jaz nikdar tega ne verjel, saj je ravno on pisal o zadnjem zborovanju Slomškarjev v Bohinju, da je bila udeležba taka, da bo liberalnih učiteljev kmalu konec. To je res katoliška logika in morala. Jaz sem mislil, da jih je blizu 2000. ne pa samo 500, kakor ste mislili Vi — zdaj pa to razočaranje. Kar se tiče mene, gospod urednik, ne vem, kako se bo zgodilo z menoj. Bržkone bom premagal moral kapitalirati. Spisati bom moral prošnjo; čeprav imam gospoda Lampeta v želodecu, se mu mislim iti prvemu poklonit, pokazat mu certifikat zveze Slomškarjev in prositi ga prav ponižno za kako primerno službico v Ljubljani, čeprav je to nemoralno in obsodba vredno — služba je služba, kruh je kruh, Ljubljana pa Ljubljana! Vrag naj vzame moralo in logiko, jaz postanem na ta način vender-le katoliški mož, v veliko jezo vseh liberalcev, v veliko veselje svoje soproge in posebno pa prečastitega gospoda dr. Lampeta, ki bo zopet dobil enega katoliškega učitelja več, Vas pa g. urednik, od samega ponosa ne pogledam več!

Bodoči 161. katoliški učitelj.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani. registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca aprila: K 72.709.20.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znakah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2 2.—1/2 3. popoldne in vsako soboto od 6.—7. zvečer.

Življenje, šola in narodnost.

(Dalje.)

V naravnem oziru ne moremo o tem priti do jasnega rezultata. Tudi kriva sodba človeka ne izpremeni stališča. Vzemimo, da smatra kdo jablano za hruško; na vsak način ne poneha jablana dajati jabolk, pa daje hruške. Drugače je pri pravosti. Tu se pravostni nasledki človeškega dejanja ne posredujejo z naravnimi močmi, temveč po človeški sodbi. Ta podrejuje posamezna dejstva v zapoved in določa s poveljem vezane nasledke, ki so spoštovanje, sramota, sila, moč, kazni in pohvala. Kakor zapazimo pri naravnem, da kriva sodba stvari ne izpreminja, tako je tudi v pravstvenem oziru. Ne zasledimo tedaj le protislovja, temveč krivo mnenje se združi z njega uresničenjem in zmoto v pravstvenem življenju. Krivice v pravstvenem svetu ne prihajajo žalibog s prestopkom ukaza, temveč večinoma iz krive uporabe ukaza. V ukazih pravosti je tukaj malo pomoči! v pravu, posebno pa v privatnem pravu se je že od nekdanj iskalorošstva za pravo uporabo zakonov. Iz tega so izšli posebni zakoni, ki določajo pravilno, trdno in urejeno postopanje za posredovanje dejstev. To pa zahteva od k razsodbi poklicanih oseb znanstvene predizobrazbe. Tem mora biti zagotovljeno kolikor mogoče od prizadetih strank neodvisno mesto v življenju. Ako so mnenja strokovnjakov glede naravnih vprašanj brez kakih zagotovil veliko manj izpostavljena napadom kakor mnenja sodnikov glede pravnih vprašanj in ako celo sodnije nasprotno odločujejo, ne zadene to sodnikov, temveč lastnost prava,

ki mu manjka doslednosti in popolnosti, ki izjemoma obstoji pri naravi.

V vsakem času in pri vseh narodih je bilo nezadovoljstva z obstoječim pravom. V enem pogledu se interesi vladajoče hiše in pa najvišjega duhovenstva niso ujemali z interesi ljudstva ali gospodujočih ljudskih slojev. V drugem so zapovedi s svojo rastočo splošnostjo zadele tudi slučaje, ki nanje postavdajalee najmanje ni mislil. Končno je uporaba postav postala tako otežkočena, da se ni moglo ogniti krivim sodbam. Medtem, ko smo imeli postave z pravostjo za pomanjkljive, je bilo naravno, da se napravi za pravstven svet nekaj takega, kar bi odstranjevalo te pogrške in storilo soglasje med pravostjo in blaginjo. Ne le umetnost in vera, tudi veda je priskočila v pomoč. Vera je po najugodnejši poti premaknila cilj na popolnoma drugi svet in prepustila nadaljno uresničenje najmodrejšemu in vsegaomogočnemu. Veda ni mogla ubrati te ceste; ona je morala ustvariti smoter za to življenje. V tem smislu so delovale od nekdanj razne utopije, ki še dandanes prevladujejo pri socialistih in komunistih.

Za resnejo znanost se snuje vprašanje, ali ima pravstvenost večno izpremenljivo jedro ali ne. Večinoma načrtov razločuje tu bistveno jedro od nebistvene zunanosti in pripisujejo le poslednjemu izpremenljivost. Vsi načrti, ki izvirajo iz kakega stvarnega vira, se prilagodijo slučajnosti, v kateri se uresničujejo. Ker pa bistva pri omikanih narodih starega veka in pri sirovih narodih sedanjosti v več ozirih ne zasledimo, se je iznašel pravstveni napredek, ki je zaradi njega pravstvenost kulturnih narodov sedanjosti edinole pravi, tako se tolmačijo napake pravstvenosti prejšnjih časov in sedanjih sirovih narodov, ki se nahajajo še na nižji stopnji omike kot nepopolnost in je zato brez veljave.

Realizem, ne priznavajoč stvarnega principa v pravstvenosti, ni tega mnenja. Zanj velja zgodovina in opazovanje, da je vsebina prava in morale pri različnih narodih in v različnih dobah neenaka, zdaj v počasnejem, zdaj v hitrejem tempu in izpremembi, kar se bo dogajalo vselej. Opazovanja so dognala, da se ta razlika ne omejuje le na poredine recte nebistvene dele pravstvenosti, temveč na najvažnejše točke ravno tako kakor na manj važne. Celo pri najomikanejših narodih starega veka je veljalo suženjstvo za pravstven pojav, vojna, ki je cele dežele in rodove opustošila in uničila, je bila pravno in pravno dopustna. Brezpravje tujcev, izpostavljanje otrok so gotovo določbe, ki se prištevajo najbolj bistvenim točkam pravstvenosti. Iz tega je jasno, da ne obstoja razlika med bistveno in nebistveno vsebino pravstvenosti, ki se nanjo idealizem toliko naslanja. Nasprotja pri narodih in časih velja v glavnem kakor v stranskem oziru. Vse to dokazuje realizem in pravi, da vsebina pravstvenosti ne temelji na kakem stvarnem principu. Zaradi tega odpade tudi kritika različnih dežel in dob. Vse je potem kot skupen nalog avtoritet, ki nastopijo v vsaki pokrajini in so kot take enako pravstvene. Ako se hoče iskati razliko v veljavi teh avtoritet, bi se jo moralo dobiti le na korist in blagor pravstvenosti in prava. (Konec.)

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

V nedeljo, dne 19. t. m. popoldne napravi ljubljansko učiteljstvo rodbinski izlet v gostilno pri Fortuni na Vodovodni cesti št. 26.

Socialni odsek.

Vabilo k glavni redni skupščini društva učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljanska okolica o priliki desetletnice obstanka tega društva, ki se bo vršila dne 3. junija t. l. ob 9. uri v „Narodnem domu“ v Ljubljani s sledečim dnevnim redom:

1. Pozdrav predsednika.
2. Poročilo tajnika.
3. Poročilo blagajnika.
4. Pregled letnega računa.
5. Volitev dveh računskih preglednikov.
6. Volitev društvenega vodstva.
7. Volitev delegatov za „Zavezino“ zborovanje v Mariboru.
8. Nasveti.

K polnoštevilni udeležbi vabi

o d b o r.

Učiteljsko društvo za postojnski okraj je imelo svoj 23. redni občni zbor v Postojni dne 6. maja t. l. Udeležba je bila vzlic skrajno neugodnemu vremenu jako dobra.

Zborovalce je najprej v izbranih besedah pozdravil naš mnogoletni predsednik tov. D. Česnik, in sicer pred vsemi iz Ljubljane došlega g. prof. Orožna ter našega okraj. šol. nadzornika g. I. Thumo. Dalje se spominja rajnkjih tovarišev - članov Lj. Fetticha, Ljud. Kranjca in A. Bezga, katerim v počaščenje se dvignejo vsi navzoči.

Končno omenja tudi 40letnico našega državnega šolskega zakona ter podeli na to besedo g. prof. Orožnu.

Le-ta v skoro enournem govoru navede o „D o m o z n a n s t v u“ toliko zanimivega, da se mu vse zbrano učiteljstvo ob sklepu govora navdušeno zahvali.

Zlasti je ugajala zemlje pisna slika „Ljubljana“ in g. profesor je obljubil ves govor priobčiti v „Popotniku“.

Zatem sta prečitala svoja „Podrobna učna načrta za kmetijski pouk v naših ljudskih šolah“ tovariša A. Skala za vipavski sod. okraj, Janko Grad za ostale tri sod. okraje postojnskega šolskega okraja.

Ker se priobčita načrta v U. T., zato o njih ničesar ne poročam. Omenjam le toliko, da je izjavil g. okraj. šol. nadzornik, da je zlasti Gradov načrt izvršljiv le v onih kmetijskih nadaljevalnih tečajih, ki bi se prirejali za nad 14 let stare učence.

Iz nadaljnega tajnikovega poročila doznajemo, da je imelo društvo v preteklem letu en občni zbor in eno odborovo sejo; tako malo pa le zaradi preobširnega društvenega okoliša. Priredilo pa je slavnostni koncert v Postojni v proslavo 60letnega cesarjevega vladanja. Koncert je donesel 200 K čistega dobička „Učit. konviktu“.

Poleg tega smo še zvedeli iz tega poročila, da se je število naročnikov na „Domače ognjišče“ v našem okraju od lanskega leta podvojilo, onih na „Popotnika“ pa neznatno dvignilo.

Rednih članov je imelo društvo 66, podpornih 5 in 3 častne. Tajnikovo poročilo se na to odobri.

Za njim poroča blagajnik, ki izkazuje 891 K 77 h dohodkov in 755 K 17 h stroškov, torej prebitka 136 K 60 h.

Poleg tega ima društvo še eno hranilno knjižico z zneskom 450 K 36 h, ne všteti 4 letnih obresti, ter 1 delež pri „Učiteljski tiskarni“.

Račune so pregledali in v popolnem redu našli: Starman, Čenčič in gdč. Azman; zaradi česar se je dalo blagajniku absolutorij.

Pri točki „volitve“ se na predlog tov. M. Kalana z vzklikom voli zopet dose-danji odbor, le namesto odstopivšega predsednika Fr. Mrcine pride v odbor tov. Fr. Grum iz Vipave.

Za delegate so bili izbrani tovariši: J. Čenčič, Fort. Lampret in gdč. M. Dovganova. Namestnika sta: Fr. Grum in Jos. Kobal.

Za rajnka tovariša in društvena člana Lj. Kranjca ter A. Bezga se dovoli za njiju nagrobna spomenika donesek po 80 K.

S tem je bil izvršen skoraj tri ure trajajoč občni zbor, ki ga tov. predsednik zaključil s trikratnimi „Slava“ klici na našega miroljubnega cesarja, kateremu pozivu se navdušeno odzove zbrano učiteljstvo.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za laški okraj.

Vršč prevzeto dolžnost napram cenjenim tovarišem in zanimajočemu se občinstvu, prinašamo poročilo o društvenem zborovanju Učit. društva za Laško.

Sicer nam je čemerikavi Jupiter Pluvij mnogo udeležbe preprečil, a vsekako se nas je zbrala nadpolovična večina dne 2. majnika t. l. v Rimskih Toplicah, kjer smo radostnega srca pozdravili tudi došle ljube in drage goste.

Iz podavanja tov. Jurkovega-Razborskega smo posneli, da se je oživila nova struja prazgodovinskega raziskavanja, ki je na doseganje epohalne uspehe lahko ponosna. Na čelu te moramo imenovati našega rojaka stotnika Žunkoviča, katerega nad vse zanima za Slovence neprečlenljiva knjiga ki je ravnokar pri Prombergerju v Olomucu v kratki dobi 2 let doživela že četrto izdajo. Ta izdaja je znatno izpopolnjena in edina svoje vrste. Istotam je izišla tudi brošurica ravnatelja „Stowika“ enake vsebine: „Die Slaven“. Iz obeh izvemo po neovrgljivih dokazih, da smo Slovani prvotni in najstarejši prebivalci v Evropi. Najmarkantnejši dokazi za to so izkopani zgodovinski spomeniki (kameni, zaponi, lonci, situle, cekini, sarkofagi) s slovanskimi napismi iz dobe rimskega gospodstva pred Kristovim rojstvom.

Napisi so deloma v runah, deloma v grškem alfabetu, vsakemu Slovence umljivo. Druge vrste dokazi so citati iz grških in rimskih klasikov, Plutarh, Strabo, Herodot, Caesar, Claudij, Plinij star., Tacit, Ptolomej itd. Tretje vrste dokazi so slovanska imena krajin, dežel, rek, gora, mest, trgov v rabi še dandanes po takih krajih, ko že več stoletij nobenega Slovana ni tam.

V očigled tej razkriti resnici se bo moralo Slovonom krivično zgodovinopisje popraviti. Da pridemo tako pozno do veljave, je dejstvo, da dose-danji starinoslovci slovansčine niso bili zmožni. — Podavatelj je žel zaslužen aplavz. — Nato smo se podali k Vandžuri,

kjer smo bili po ceni prav imenitno pogoščeni. Prav dobro smo se imeli in nabrali si zopet kreposti za nove napore. Posebe se zahvaljujemo še odličnim gostom, vabeč jih na zopetni poset v juliju. Živela Črne in dr. Lašič Ferdo!

Šaleško učit. društvo priredi v četrtek, 20. majnika, izlet na Goro Oljko.

Ker ima ta izlet v prvi vrsti zabaven namen, se bo obravnavalo pri zborovanju le najnujnejše društvene zadeve. Tov. Košutnik nam bo pa v šaljivi obliki podal spomine na naš zadnji izlet na Goro Oljko ter bo z njemu lastno dovtipnostjo povedal toliko veselega, da bo vsak pozabil na morebitne muke dolgega pota ter se prav od sreča smejal!

Zaradi obeda se je oglašiti pri tov. J. Kranjcu — Šmartno ob Paki.

Tovariši iz sosednih društev ter prijatelji šole in narave dobro došli!

Na veselo snidenje! Odbor.

Savinjsko učit. društvo je zborovalo dne 29. aprila t. l. ob skoraj polnoštevilni udeležbi na Gomilskem. Prečitalo se je več okrožnic „Zveze“, med drugimi ona o napadih v „Gospodarju“ in „Straži“ na učiteljstvo, o koncertu v Mariboru, dopis „Zveze“, da se razpisujejo vse učiteljske službe v „Tovarišu“ ter da se dela nato, da bodo vbodoče naše uradne konference slovenske. Zaraditega se je vnela živahna debata, po kateri se je sprejel enoglasno predlog, da imajo biti konference vbodoče popolnoma slovenske. O tem predlogu se bo razpravljalo pri letošnji uradni konferenci. Nato je referiral tov. Meglič o učiteljevem ugledu in značaju. Skrbno sestavljen in z dobrim humorjem zabeljeni referat, v katerem je tov. Meglič posegel precej nazaj v „stare čase“, je bil sprejet s splošnim odobravanjem. Občni zbor se vrši meseca julija, prihodnje zborovanje pa na Polzeli, kjer predava prof. Lautar o svoji računici.

Goriško.

Sežansko učiteljsko društvo. Dne 6. t. m. je imelo naše učiteljsko društvo svoj redni občni zbor v šolskem poslopju v Sežani. Vreme ni bilo Bog ve kako lepo, a vendar bi bila udeležba lahko večja. Saj nas je pri društvu 66, a pri tem zborovanju nas ni bila niti polovica. Bilo nas je s 6 gosti iz tržaške okolice šele okoli 30. To ni častno za nas. Marsikateri daljni kolega je bil v naši sredi, pogrešali pa smo več bližnjih kolegov in kolegij.

Ob 10. predpoldne otvori tov. predsednik zborovanje z nagovorom, v katerem je omenjal razsodbo upravnega sodišča glede petletnin, o čimer so posebno starejši kolegi občutno oškodovani. To je res fatalno, da se mora vleči povsod za nami kot rdeča nit denarno vprašanje. Omenjal je tudi došlo peticijo Tržaškega učiteljskega društva glede ustanovitve slovenskih paralel na tržaški gimnaziji. Goriško društvo nas je pa povabilo na Gregorčičev dom in grob o priliki odkritja spominske plošče pokojnemu skladatelju Volariču.

Presrečno je pozdravil mile nam goste, ki so prihiteli med nas, da prežive par ur z nami v veselju in zadovoljstvu.

Tajnik nam je čital zapisnik zadnjega zborovanja, podal letno poročilo, kar je storil tudi blagajnik. Zadnji je konstatiral stalni napredek društva v številu članov. Toda blagajnica je vedno suha. Kron ni in ni.

Finančni minister je na stalnem dopustu po krivdi nemarnih kolegov in kolegij. Tako se moram nehoti dotakniti zopet denarnega vprašanja. Sramotno je za učiteljstvo, da mora njegova organizacija bolehati na kronični denarni krizi.

Glavna točka dnevnega reda je bil vsekakor referat „O naših parlamentih“, ki ga je res izborno sestavil in govoril tov. Hreščak. Z zdravim humorjem in pikrim sarkazmom prepleteno poročilo je zbuvalo splošno senzacijo. Upam, da ga tovariši priobči v tem cenjenem listu, saj je važen tudi za druga društva, ker ima mnogo zdravih idej za sanacijo nezdravih razmer marsikaterega učit. društva.

Glavne misli njegovega izvajanja so bile: Zborovanja naj bodo res parlamentari, toda brez pretepov, brez palic in pesti.

Skupen smoter imejmo pred očmi, a delo v dosego smotra naj si delimo.

Rajši manj sklepov, ne preveč zborovanj, več dela.

Zborovanja naj bodo dnevi dela, ne prazniki za nas.

Sedanje razstave duševnega indiferentizma naj se pretvorijo v razstave pridnosti, dela in zdrave klike.

Odbor naj ne kima več in se lovi za referenti in referati kakor mačka za mišjo.

Na občnem zboru naj se poda osnutek delovanja za vse leto naprej. Odbor naj izbira referente, ravno tako se naj določujejo referati itd. Do zdaj ni bilo tu nikakega reda. Referati so bili najrazličnejših tendenc in mnogokrat so se skrivale med blestečimi frazami pleve. Če bomo vedeli že v naprej za snov predavanj, bo omogočena dobra kritika.

Zborovanja bi morala biti kričanje uma svetlih mečev. Odbor bi moral dosti več delati, saj ni njegovo opravilo le določanje kraja in časa zborovanja in iskanja referenta. A tudi udje nismo do zdaj izpolnjevali svojih dolžnosti.

Od dosežanih zborovanj nimamo nič, saj gledamo le na to, da končajo čimprej.

Odbor ni tu, da bi nam voz sam porival dalje, tudi mi mu priskočimo na pomoč. Ob sklepu se je vnela živahna debata, v katero so posegli g. nadzornik, kolegi Grunfar, Peček, Bajc, Vendramin, koleginja Eppich, Živec itd.

Križala so se različna mnenja, a slednjič smo vendar prišli do nekakega zaključka.

Takoj se je na predlog g. nadzornika oglasilo več referentov in referentinj za prihodnja zborovanja.

G. nadzornik nam je obljubil referirati o zemljepisju našega okraja, kolega Ravbar o sugestiji v ljudski šoli, gđc. Živec Fanika o specialno ženskem vprašanju itd.

Kot kraj za prihodnje zborovanje se določijo Nabrežina, kjer bo 19. septembra t. l. prihodnje zborovanje.

Seveda je žel tovr. referent zaslužen hvalo za svoj trud.

V zadoščenju mu je bilo lahko veliko zanimanje za delovanje, ki ga je vzbudilo njegovo poročilo. Dal Bog, da bi ne zaspali zopet spanje pravičnega ter bi ne životali zopet v nekaki duševni otroplosti.

Za „Zavezino“ zborovanje v Mariboru so se javili delegati prostovoljno.

Dopis goriškega učit. društva glede izleta o Binkoštih na Gregorčičev grob se je vzel v znanje. Gotovo se ga udeleži več oseb, da počasti s tem tudi spomin pokojnega Volariča.

Pridružujemo se mnenju Tržčanov glede ustanovitve slovenskih paralel na državnih gimnazijih v Trstu, toda z dodatkom, da se obrnemo na poslance, naj izkušajo v proračunski debati doseči ustanovitev slovenskih paralel na vseh srednjih šolah dežele in ne le v Trstu.

Pregledovalci računov so našli račune blagajnikovega poročila v redu, no, saj se niso potili pri številu svetlih kronic, in mu dali absolutorij.

Ob sklepu se je volil nov odbor, ki je zdaj sestavljen tako-le:

Predsednik: A. Berginec, njegov namestnik: J. Ravbar, tajnica: Fani Živec, njen namestnik: F. Vendramin, blagajnik: A. Mervič, pevovodja: A. Hreščak, odbornik: Macarol Anton.

Pri kosilu smo preživeli še nekaj uric v veselju in zadovoljstvu, potem pa smo odšli vsak v svoj kotic delovat za probujo našega teptanega rodu.

Tolminsko učiteljsko društvo. Za ustanovnico „Učit. konvikta“ so nadalje vplačali: Gomišček Rafaela v Podbrdu 2 K, Ivančič Ivan v Kredu 1 K, Strel Ana v Breginju 1 K, Mahnič I. v Policah 2 K, Čičigoj Marica na Pečinah 5 K, Muznik Franc v Nemškem rutu 2 K in Matelič Ivan v Hudinju 3 K.

Dosedaj vplačanih 159 K. Le še nekaj je tistih, ki se niso odzvali naši prošnji. Prosimo tedaj!

Odbor.

Slovenskemu učiteljstvu na Štajerskem!

Zmagala sta sicer Pišek in Korošec, a naj se klerikalci ne vesele preveč zmage, zakaj še ni vseh volitev konec. V ponedeljek, 17. t. m. volijo kmetijske občine. Tovariši agitujte za protiklerikalne narodne kandidate! Posnemajte klerikalce, zakaj le njih agilnost jim je dne 7. t. m. pripomogla do zmage. Tovariši, porabite nedeljo, 16. t. m., ter agitujte od volilca do volilca! Pozor na glasovnice! Pošljite 17. t. m. zaupnika na volišče, ki bo pazil na klerikalne mahinacije, ter vzpodbudite napredne agitatorje k podvojenemu delu, in klerikalna osobnost bo strta.

Tovariši, pomislite, kako nečuvno žalijo klerikalci naš stan, kako obrekujejo in lažejo ter hujskajo ljudstvo zoper nas, da bi obdržali narod še nadalje v svojih krempljih; a slovenski narod ne sme propasti; temveč se mora gospodarsko in prosvetno ojačiti. Torej pa proč z narodnimi grobokopi, proč s sovražniki napredka!

Tovariši ob 12. uri Vam kličemo: Posezite v boj, in sicer s podvojeno, potrojeno dosežano agilnostjo, da zmaga napredna sveta pravična stvar!

Srednješolski vestnik.

Zrelostni izpit na kranjskih srednjih šolah. Pismene izkušnje so določene na vseh kranjskih državnih gimnazijah in na realki v Idriji na 2., 3., 4. in 5. junija. Ustni izpiti se vrše na I. državni gimnaziji v Ljubljani od 5. do 14. julija, na II. državni gimn. 28. in 30. junija in 1., 2. in 3. julija, na drž. gimn. v Kranju 19. do 22. julija, v Novem mestu 15. do 17. julija in na realki v Idriji 24., 25. in 26. junija. Sklep šolskega leta je določen na I. drž. gimn. v Ljubljani na 3. julija, na vseh drugih šolah pa na 8. julija.

Smrt. V Ljubljani je dne 11. t. m. nagloma umrl Konrad Stefan, kustos študijske knjižnice. — V Pulju se je ustrelil realni učitelj Viktor Kornfeind.

Politiški katehet. Iz Maribora poročajo „Narod. Dnevniku“, da je naročil gimnazijski katehet g. J. Kavčič dijakom, naj molijo od pol sedme do sedme ure za srečen izid dež. volitev. Ne dvomimo nad velikim uspehom teh molitev, pravi imenovani list, vprašali bi pa vendar deželni šolski svet, od kdaj so na državnih gimnazijah uvedene take politiške pobožnosti?

Zidovske gimnazije. Ogrski naučni minister prof. Appony je te dni izdal dovoljenje, da izrealitsko verska občina v Pešti otvori svojo konfesionalno gimnazijo. To bo prva javna židovska gimnazija v monarhiji. Svojo privatno konfesionalno gimnazijo pa imajo Židje že več časa v Og. Brodu na Moravskem; javne izkušnje polagajo gojenci na nemški gimnaziji v Og. Gradišču.

Počitniški tečaj za nadaljevalno izobraževanje srednješolskih profesorjev se vrši od 1. do 11. septembra v Gradu. Idejo je izprožil deželni šolski nadzornik dr. Rosenbergl.

Informacijski odsek akad. fer. društva „Balkan“ nas obvešča: C. kr. dež. šolski svet za Primorsko razpisuje: Izprašani kandidati, ki žele nastopiti službo suplenta na srednjih šolah ali učiteljskih na Primorskem, se pozivljajo, naj vložijo svoje dokumentirane prošnje, da se jih vpiše v službeni imenik za šolsko leto 1909/10. v smislu minist. odredbe od 22. junija 1886, št. 12192 (minist. odredb. list št. 40) in od 30. maja 1907, št. 22113 (m. o. l. št. 34), pri c. kr. primorskem namestništvu do 30. junija t. l. — Prošnjam, v katerih naj se kategorija in pa učni jezik zavoda, na katerega želi kandidat biti vpisan, natanko označita, je treba priložiti: Krstni ali rojstni list, izpričevalo o prenehanju poizkusnem letu in izpričevalo o dosežani uporabi v učni službi. — V slučaju, da je po poizkusni praksi minolo več nego eno leto in da ni prosilec nameščen na nobenem javnem zavodu, mora zadostno dokazati svojo uporabo tekom tega časa. Izprašani supletenti, ki so sedaj nameščeni na kaki srednji šoli in na drž. učiteljskih na Primorskem, se uradno vpišejo v službeni imenik. Izprašani supletenti in asistenti na enakih zavodih drugih kronovin, ki žele biti vpisani v službeni imenik, naj vložijo po zgoraj opisanem načinu opremljene prošnje do zgoraj navedenega termina po predpisani službeni poti. Na srednjih šolah po Primorskem je dosti slovenskih dijakov! naravno bi bilo če bi bilo na teh zavodih nastavljenih tudi temu številu dijakov odgovarjajoče število profesorjev. Dandanes pa vidimo, kako se šepirijo po naših srednjih šolah le ošabni Tirolici, Štajerci, nemški Čehi, sploh samo „nadležni“ gostje. Čas bi bil, da se slovenski profesorski naraščaj enkrat zbudi in izprevidi to pomanjkljivost. V slovenske kraje slovenski uradniki! V šole, kjer so dijaki Slovenci, spadajo profesorji Slovenci in ne Nemci! — Opozarjamo na zgoraj preveden oglas, objavljen v listu „Verordnungsblatt“, posebno mlajše slovenske filozofe. V Trstu jih čaka dobra služba in hvaležno delo na narodnem polju.

„Sie brauchen nicht chinesisch zu lernen, wenn Sie slovenisch kennen, kennen Sie schon chinesisch“, tako je rekel v IV. b. razredu na goriški gimnaziji nemški profesor-razrednik Zimmermann. Ta nemški človek hoče, da bi slovenski učenci le nemško govorili. Ko mu je nekdo nekaj ugovarjal ter pripomnil nekaj o kitajščini, je izpustil German iz svojih ust gorenji za Slovence žaleči stavek. Na tak način žalijo slov. narod in ga hočejo smešiti pred srednješolskimi dijaki zagrizeni nemški profesorji. Zahtevamo od ravnatelja, da pouči nemškega nadrteža, naj se vede bolj civilizovano na gimnaziji v Gorici. Tako piše „Soča“.

2500 K za družbo sv. Cirila in Metoda za Istro. Družbino vodstvo je prejelo te dni pismo maturantov v Spljetu, ki javljajo, da imajo že sedaj naloženih za družbo 2500 K. To vsoto so nabrali v teku štirih poslednjih let. Začeli so nabirati v tretjem razredu in nadaljevali svoje delo v nadaljnjih razredih.

Književnost in umetnost.

Zvonček objavlja v V. številu to-le vsebino: 1. Jurij Kozina. Fr. Rojce. Pesem. — 2. Kaj nam je pripovedoval naš dedek. A. Pesek. Povest. — 3. Lisica ostane lisica. Ivo Trošt. Basen. — 4. Pozdravljen majnik mili! Podoba v barvotisku. — 5. Velika noč — veliki dan. Ivan Stukelj. Povest. — 6. Živali — vremenski proroki. K. S. P. učni spis. — 7. Dober tek! Podoba v barvotisku. — 8. Wallenstein. Ivo Trošt. Zgodovinska črtica s podobo. — 9. Na planini! Ivo Trošt. Povest s podobo. — 10. Pouk in zabava. Senčna podoba. — Lasje dečkov. — Gozdovi na Ruskem. — Moč. — Zakaj da nisem ptičica! Elvira. Uglasbena pesem. — Besedna naloga. Ljubomil Vidmajer. — Rešitev. — Kotichek gospoda Doropoljskega. — Priporočamo.

Napredak priobčuje v V. letošnjem zvezku jako laskavo oceno o knjigah „Slovenske Šolske Maticice“. Oceno je spisal naš vrli prijatelj Davorin Trstenjak.

Letno poročilo kranjske kmetijske družbe na Grmu za leto 1907/08. — To letno poročilo obsega: I. Šolsko poročilo, II.

Gospodarsko poročilo, III. Delovanje zavoda na zunaj. — Iz teh odstavkov je razviden napredek imenovane šole.

Prokleta!... Roman, spisal Emile Richebourg. Po E. Vacanovi prireditvi prosto poslovenil Janko Leban. 1909. Založil in prodaja Viljem Požgaj v Kranju. I. zvezek. Cena 50 vin. — To je naslov romanu, čigar I. zvezek leži pred nami. Tov. Janko Leban piše v „Predgovoru“ doslovno: „Pričujoči francoski roman Richebourgov je Vacano preložil na nemški jezik, a jaz sem ga za Slovence priredil l. 1885. v takrat izhajajočem „Ljubljanskem Listu“. Slovenskemu občinstvu, posebno ženskem spolu, se je ta roman priljubil tako, da se je večkrat izražala želja, da bi se izdal v posebni knjigi. Ta želja se izpolnjuje šele letos, ko se mi je posrečilo najti založnika...“ Prvi zvezek — 96 strani obsežen — ima na čelu sliko, ko Jacques Mellier izganja od hiše in prekolne svojo nesrečno hčerko Lucilo, češ: „Proč s teboj! In vzemi na pot moje prokletstvo, jaz te proklinjam!...“ Založnik naznanja ob koncu knjige: „Prokleta!“ izide v o s m i h zvezkih, in sicer je označeno nadaljevanje vsakega zvezka na zadnji strani. Ta zvezek romana „Prokleta“ se nadaljuje pod naslovom: „Volčji ubijalec prijet.“ — Vsi ti zvezki se dobivajo v vsaki knjigarni ali pa pri založniku V. Požgaju, knjigovezeu v Kranju. Senzacionalni roman, ki se opira na resnične dogodke, ki so se vršili l. 1850., dobi gotovo obilo odjemalcev, posebno med nežnim spolom.

Nestor hrvaških književnikov in pesnikov Ivan vitez Trnški, ki je zložil tudi obče znani pesmi „Oj Banovci“ in „Oj junaci“, je obhajal 1. majnika še čil in čvrst svoj 90. rojstni dan.

Jan Legove mladinske knjižnice I. zvezek „Dane“, je izšel in se je začel razpošiljati te dni. Cena 1 K, s poštnino 16 h več.

Spisi Mišjakovega Julčka I. Zvezek: Sosedovi purki. — Dobri bratec. — V skobec ga ujemi! — Prepovedan sad. — Videl je angela. — Lisica starega Boštjana. — Tomažek in Jerica. Z 11 slikami. V Ljubljani. Last in založba „Društva za zgradbo Učiteljskega konvikta“. Zopet lična knjižica za našo mladino. Človek se nehote spomni, kako smo včasih morali vzeti v roko nemško knjigo, če smo hoteli videti okusno knjigo. Sedaj vendarle dobe tudi naši otroci kaj boljšega. Cena 1 K, s pošto 16 h več je zaradi 11 izvornih slik in okusne vezave za naše razmere naravnost nizka. Želeli bi bilo le, da bi se naši mladini preiskrbele kaj kmalu tudi podučne knjige v tako prikupljivi obliki, ne le povesti. — Tako piše „Belokranjec“.

Politiški pregled.

V poslanski zbornici je stavil poslanec Masaryk težko pričakovani nujni predlog glede „veleizdajniškega“ procesa v Zagrebu. Pravi, da se bavi s tem procesom vse evropsko časopisje ter da ves civilizovani svet obsoja ta proces. Velevažni razlogi zahtevajo, da se bavi zbornica s politiško tendenco tega procesa. Obtožnica se glasi na veleizdajo ter trdi, da so se teritoriji obljudeni od Srbov, hoteli odtrgati od monarhije in da se je revolucija netila naravnost iz Srbije. Obtožnica naglašja, da so tudi slov. ozemlja Cislajtanijske in stiku z Belgradom in denuncirajo se celo člani avstrijske zbornice. Zato ima proces posebno politiško važnost. Aneksijskemu odseku naj se da nalog, da preišče dokaze, ki se navajajo za obstoj revolucionarne agitacije za odtrganje srbskih teritorijev od monarhije; uspeh preiskave naj se sporoči zbornici. — Nujni predlog zaradi odpuščenja rezervistov so vložili soc. demokratje. Tudi nemški nacionalci zahtevajo, naj se vsi rezervisti odpuste čimprej. Minister za dež. brambo Georgi je rekel, da se je moglo poslati na dopust vse rezerviste in znaten del nadomestnikov, ali dokler niso obmejne razmere popolnoma konsolidirane, se ni možno vrniti še do normalnega stanja v Bosni. Podpiranje družin rezervistov se vrši kolikor mogoče hitro. Sprejet je bil pri glasovanju predlog nemških nacionalcev z dodatkom socialnih demokratov.

Obravnavanje proti češkim narodnim socialistom. Kakor poroča korespondenca „Centrum“, je preiskava proti pristašem češke narodno-socialne stranke zaradi protimilitaristične propagande zaključena tako, da se bo vršila obravnava že začetkom junija. Samo na Češkem je obdoženih okoli 500 oseb. Na Moravskem preiskava še traja.

Kongres za svetovni mir se vrši letos od 29. velikega srpana do 5. kimaveca v Stokholmu.

Na Turškem. Mladoturški častniki zahtevajo, da se ima postaviti Abdul Hamida pred posebno sodnijo ter obsoditi na smrt. S pomočjo pristašev in bogastva bi lahko napravili nemire v Aziji in Makedoniji. Bajc je tudi novi sultan tega mnenja, da treba spraviti Abdul Hamida s pota. — Vojno ministrstvo pripravlja mobilizacijo 40 bataljonov, da bodo vzdrževali mir in red v Mali Aziji. — Imetje Abdul Hamida znaša v celem 250 milijonov funtov ali 5 milijard 687 milijonov frankov!

Kronanje bolgarskega carja. Kakor poročajo iz Sofije, se bo kralj Ferdinand še tekom letošnjega leta dal kronati za carja vseh Bolgarov. Pri kronanju bo baje zastopal

našega cesarja prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand, nemškega cesarja pa prestolonaslednik Viljem.

Vestnik.

Regulacija učiteljskih plač. Utegne se zgoditi, da sklne zbornica poslancev o priliki debate o finančnem načrtu, da odvzame država deželam polovico stroškov za šolstvo, t. j. 50 % plač in pokojnin učiteljstva, kar bi stalo državo do 60.000.000 K na leto.

Kdor se hoče preprčati, kaj se vse da povedati v dobrih 100 vrstah, ta naj čita „Slovenca“ z dne 10. t. m., kjer vihti „Slovenska Zveza“ svoj bridki meč nad našimi glavami. Toliko duhovitosti je malokje na enem kupu. Da smo hinavci, to je bilo povedano že zadnjič, in pri pri tem ostane. Res je tudi, da smo že bolehnemu Primožiču — oprosti jim, Štefan, ker te vlačijo iz groba! — zagrenili življenje, samo tega še niso povedali, da smo ga tudi mi spravili v grob. Ampak če imajo do rajnih kaj pietete, naj jih puščajo v miru, ker bi bilo končno tudi naše obzirnosti konec! Morda nas razumejo! — Res je nadalje, da je Gangl voljen s socialnodemokratskimi glasovi, ki so — kakor pravi „Slovenec“ — „zavrgli vsako versko, dinastično in narodno čustvo“. Toda ko poudarja „Slovenec“, kakšni strašni ljudje so Ganglu pomagali do mandata, pozablja, da so pred 7 leti ravno tisti volili dekana Arkota! Mislili so udariti Gangla, pa so počili po dekanu! Tako je, ker pišejo brez glave! — In tako gre ta reč naprej. Vprašujejo tudi, zakaj Gangl ne odloži mandata! Tako bodo tudi v kratkem vpraševali, zakaj se ne odpove službi, da bi lepo stradal in poginil. In to bi bilo že nekaj! Naj mu vzamejo protektoriji „Slovske Zveze“ mandat in kruh, pa bo vprašanje rešeno. O drugem „načelnem“ pogovoru se ne da govoriti. „Slovenec“ pravi, da pojdejo naprej „mi mladi, mi strelici“. Prav je tako: le od nas, kar ni z nami! Zupančič sicer ni mislil takih strelecev; a sami se oficialno razglašajo za bojaželjne ljudi. Pričakovati nam je torej še hudih časov! Bog se nas usmili!

Deželni šolski svet kranjski je sedaj pomnožen še z dvema zastopnikoma deželnega odbora, in ta dva sta g. prof. E. Jarc in g. nadučitelj in poslanec Fr. Jaklič. Da bi bil odlozil g. dr. Šušteršič svoj mandat v tem zastopstvu, ni resnično. Torej zastopajo deželni odbor sedaj gospodje dr. Šušteršič, dr. Lampe, Jarc in Jaklič. To je program! — O pomenu Jakličevem v dež. šol. svetu piše „Slovenec“ z dne 10. t. m.: „Tisti toliko zaničevani in od lastnih kolegov preganjani Jaklič sedi zdaj v deželnem šolskem svetu in marsikdo bo moral hočeš nočeš pritiskati kljuko tam, kjer se ni nikoli nadjal, marsikdo tistih, ki ga je včasih tudi „spoštoval“ po liberalnem receptu. Pa očitajo nam neznačajnost, nedoslednost!“ — Hm!

„Slovenec“ od zadnjega pondeljka piše: „Liberalna stranka vas je (učitelje) sramotno ven vrgla, dasi ste se leta in leta trudili zanjo, dala je prednost pred generalom Jelencem preprostemu izvoščeku.“ V teh besedah — a samo v teh — se popolnoma strinjamo s „Slovencem“. Postopanje narodno-napredne stranke ni bilo v tem slučaju pametno, še manj politiško in se bo prejalislej maščevalo nad njo.

Ljubljanska trgovska gremialna šola, ki je združena z Mahrovo trgovsko šolo, se bo preselila prihodnje šolsko leto na I. mestno deško ljudsko šolo. Šola bo trirazredna in učni jezik bo slovenski. V vsakem razredu se bo poučevalo po osem ur na teden. Šolsko leto se bo pričelo s 1. oktobrom končalo pa z zadnjim junijem.

Adamčev spevoigro „Slava cesarju Francu Jožefu I.“ je priporočil deželni šolski svet za okrajne in lokalne učiteljske knjižnice. Prosimo, sezite po njej, ker tiskarski stroški do danes še niso pokriti. Cena spevoigru je 4 K; čisti dobiček je namenjen Učiteljskemu konviktu.

Okrajna učiteljska konferenca za ljubljanske slovenske šole bo dne 23. septembra.

Izredni občni zbor „Vdovskega učiteljskega društva“ bo dne 3. junija ob dveh popoldne v „Narodnem domu“. Volili se bodo trije pregledovalci računov.

Tridesetletni učiteljski jubilej bodo praznovali letos ti le tovariši: Dimnik Jakob, nadučitelj v Ljubljani, Janežič Janko, c. kr. okrajni šolski nadzornik v Kranju, Kecelj Alojzij, učitelj v Ljubljani, Kleč Avgust, učitelj v Ljubljani, Muren Janko, nadučitelj v Draščicah pri Mediki, Pintar Josip, nadučitelj na Grosupljem; Trošt Franc, nadučitelj na Igu, odlikovan z zlatim krišcem za zasluge; Vrežec Janko, nadučitelj v Ribnem pri Bledu; Žirovnik Josip, nadučitelj in posestnik v Gorjah. Kraj, čas in način praznovanja bo določil tov. Dimnik; kdor ima glede slavnosti kako željo, jo blagovoli naznaniti tov. Dimniku.

Rapetove in Slapškove knjižice se je prodalo vsake že blizu 1000; zadnji teden je vrnila štiri knjige vrhniška šola, kar pa ne dela časti prizadetim, ki na Vrhnikih ne morejo štiritih tako ličnih knjižic spraviti v denar. Le nekoliko več požrtvovalnosti in stanovske zavednosti!

Razdelitev državne podpore v znesku 600 K za vzdrževanje in skrbno gojitev šolskih vrtev se je izvršila sporazumno z deželnim šolskim svetom in kmetijsko družbo kranjsko in so dobili po 50 K kot osebno nagrado to-

variši: Ferd. Juvaneč v Postojni, I. La-kner na Travi, A. Pavčič v Kostanjevici, J. Malnarčič pri Sv. Križu pri Kostanjevici, I. Jezeršek pri Sv. Križu nad Trzicem, A. Korbar na Preserju, M. Debeljak v Šmartnem pri Litiji, L. Punčuh v Zg. Logatcu, V. Gebauer v Šmihelu pri Novem mestu, J. Šemerl v Lescah, U. Konjar v Motniku in K. Barle v Metliki. Dalje je razdelil dež. šol. svet v ta namen določeno deželno podporo v znesku 1000 K tovarišem nadučiteljem po 100 K: A. Skali v Vipavi, Št. Tomšiču v Ribnici, Fr. Rojini v Šmartnem pri Kranju, Fr. Lavtičarju v Šmartnem pod Šmaro goro, Fort. Lužarju v Izlakah, A. Šestu v Cerknici, J. Žirovniku v Zg. Gorjah, I. Kutnarju v Žužemberku, J. Slapšaku v Vodicah in M. Kosec v Dragatušu.

Nagrade za pokončavanje strupenih kač. Deželni odbor štajerski je razpisal za vsako glavo strupene kače 50 h nagrade iz deželnega zaklada.

Glavna skupščina družbe sv. Cirila in Metoda za Istro se vrši letos dne 6. junija v Kastvu.

Vseslovenska častnikarska zveza ima 15. maja t. l. v Pragi svoj ustanovni občni zbor.

Ena laž več ali manj! V zadnji številki smo napisali to-le: „Naredbo, da se ne smejo nage ženske podobe kazati v izložbah in panoramah, je izdal baron Schwarz na izrečno posredovanje Bonaventure Jegliča.“ — Objavili smo torej samo to, kar se je v resnici zgodilo — nič drugega. — Sobotni „Slovenec“ pa piše: „A tudi „Učiteljski Tovariš“ se je postavil na stran nagih žensk!“ — Seveda: Kaj de „Slovenec“ ena laž več ali manj! Če bo pa še dalje lagal, utegne zvedeti, kdo se časih kaj rad postavlja na stran nagih žensk!

Razpisana so štiri mesta grofa Deblina ustanove na vojaških učiliščih in vzgajališčih. Pravico do teh mest imajo potomci ubožnih čeških plemičev. Prošnje je vlagati pri namestništvu v Pragi do 15. t. m. Potrebna pojasnila dajejo okrajna glavarstva, v Ljubljani pa mestni vojaški urad v „Mestnem domu“ ob navadnih uradnih urah.

Na ustanovnem zavodu za gluhome v Ljubljani se bodo s pričetkom šolskega leta 1909/10. nanovo sprejemali gluho-nemi šoloobvezni otroci na prošnjo roditeljev ali njih namestnikov. Prošnje je vlagati do 10. junija pri vodstvu zavoda.

Poslanec Malik prosi pismeno po Pruskem podporo za šentlenarško nemško šolo. Ponuja se tudi, da bi osebno predaval po nemških mestih o sili in stiski, ki se v njih nahajajo Nemci pri Sv. Lenartu v Slov. goricah, toda nihče ga ne vabi. Prusi naj darujejo še vsaj 17.000 K, potem bo š šola v redu. Nekaj otrok bodo pošiljali v nemško mučilnico tudi nezavedni slovenski starši.

Verska šola in avtonomija bosanskih mohamedancev, ki jo je cesar Franc Jožef nedavno potrdil, je urejena tako: Vaku-f (cerkveno imetje) upravljajo v bogoslužne in šolske konfesionalne svrhe mohamedanci sami po svojih cerkvenih in posvetnih oblasteh, ki jih sami izvolijo. Uporabljajo ga torej po določilih svetega šerijata, vrhutega pa se uvede bogoslužni davek in prispeva tudi država. — **Organizacija** je ta-le: 1. Verska občina — džemet — in nje odbor. 2. okrajni vakufski zbor in njega odbor. — Predsednik te najvišje deželne upravne oblasti je Reis-ul-ulema, ki ima štiri uleme-redži za svetovalec. Izvolijo ga mohamedanci sami potem duhovske volilne kurije, ki predloži cesarju tri kandidate. Od cesarja imenovani dobi menšuro (jurisdikcijo, investicijo) od Šeik-ul-Izlama v Carigradu. Kar se tiče njegovih štirih svetovalecev, mohamedanci predlagajo po dva kandidata na vsako mesto, izmed katerih izvoli enega skupno finančno ministrstvo. V vsakem okrožju je načelnik verske občine mufti, ki ga predlaga ulema-medžli, imenuje pa deželna vlada. Mufti nadzira nižjo duhovščino in šole.

Osebnosti v Štajerskem. Dež. šol. svet je imenoval definitivni: tov. Horvata v Rečici, Berto Brenčeto v Velenju, Felicijo Škrjančev v Št. Rupertu v Slov. Goricah in tov. Mat. Pergarja v Št. Jurju v Slov. Goricah.

Šolsko veselico priredi ljudska šola v Dornbergu dne 16. in 20. t. m. z jako lepim in bogatim vzpredom. Čisti dohodek se porabi v dornberške šolske namene.

Priznanje. Naučno ministrstvo je nakupilo knjižico „Andrej baron Čehovin“, slavni junak slovenski, ki jo je l. 1898. spisal tov. Janko Leban, a jo je izdala družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani. — To bodi tov. Janku Lebanu v zadoščanje za krivice, ki jih je moral pred leti prebiti od šolskih birokratov. — Lebanova knjižica se razdeli med slovenske šolske knjižnice.

O potrebi znanja slovensčine je govoril v celovski trgovski zbornici podpredsednik Wirth. Izjavil je, da treba znati trgovcem in uslužbencem ne le koroškega narečja, marveč tudi nekoliko pismene slovensčine. S tem je pripoznal veliko moč slovenskih kupcev, zakaj sicer se ne bi bilo treba učiti slovensčine za nemške stranke.

Smrt blagega mladeniča. Iz Tolmina poročajo: Dne 1. maja je izdihnil svojo plemenito dušo blag mladenič v cvetni dobi

21 let — Stanko Vrtovec, ljubljeneč in ponos družini Andrej Vrtovec. Žalost na tej izgubi je bila v rodovini neizmerna. Ali po mladem pokojniku žalujejo tudi vsi drugi Tolminci, ki so pokojnika zbog njegovih vrlin ljubili in cenili kakor vzor mladine. — Naše sožalje!

Obrtno šolstvo.

Obrtno-nadaljevalna šola za zidarje v Renčah je imela svoj sklep šol. l. 1908/09. z razstavo dne 2. maja. V šol. dvorani se je zbralo precej občinstva, med tem več učiteljev in učiteljic iz okolice in Gorice. Voditelj V. Vižintin je otvoril razstavo in poročal o stanju šole. Iz tega poročila posnemamo, da je bilo vpisanih v 3 razredih 51 učenec, ki so skoraj vsi dobro izdelali. Poučuje na tej šoli poleg voditelja še A. Gvaiz, c. kr. učit. profesor v Gorici, risanje in P. Nemic prvi razred. Podpore je dobila šola 2300 K. — Šola je pokazala na razstavi prav lepe uspehe.

Razgled po šolskem svetu.

— **Hrvaško šolsko društvo** snujejo v Osijeku, imenovati pa jo hočejo „Strossmayerjevo društvo“. Družba je postala silno potrebna, ker je madjarsko društvo „Julian“ na Hrvaškem osnovalo že 72 šol, od teh 70 samo na Slavonskem, kjer je naseljenih 60.000 Madjarov in 100.000 Nemcev.

— **Štrajk v pomorski šoli.** V Bakru so pričeli štrajkati vsi gojenci tretjega razreda pomorske šole zaradi slabe hrane. Ravnateljstvo ja vse štrajkovec izključilo, ukar so pričeli iz dovoljenjem roditeljev štrajkati gojenci vseh treh letnikov.

— **Smodke v prid slovenskemu šolstvu** prodaja trgovec Fran Strehovec v St. Clairu (Cleveland) v Ameriki.

— **Dva milijona za „Südmarko“.** S kakim naidušenjem in uspehom delajo Nemci za potujčevanje naših pokrajin, kaže zbirka, ki so je pričeli potom subskripcij na ta način, da se vsak subskribent zaveže, da plača 2000 K, ako dobijo 1000 podpisov. Kakor trdi graška „Tagespost“ z dne 2. t. m., imajo že 20.000 K zagotovljenih, ne da bi bili kaj agitirali za to. Upajo, da dobijo tako v kratkem času vsoto dveh milijonov, s katero se bo vzdrževala cela vrsta potujčevalnih zavodov. Oče ideji je pisatelj R o s e g g e r.

— **Umrl je v Pragi** slavni operatér in ginokolog dvorni svetnik prof. dr. Karel Pavlik.

Listnica uredništva.

V Sežanščino: Ker smo prejeli dopis že od svojega stalnega dopisnika, ne moremo priobiti tudi Vašega. Prosim Vas pa, da dobri stvari v korist ustno ali pismeno poveste dotičniku svoje mnenje, ki gotovo ni brez podlage. Ždi se nam umestnega, da se take zadeve poravnajo doma, nego pa da bi o njih razpravljali v javnosti. — Končni članek o štiridesletnici državnega šolskega zakona priobimo prihodnjič. Pravtako izpregovorimo v bodoči številki o ministru Hasnerju.

Izjava.

Z ozirom na neosnovane in grde napade na učiteljstvo, ki jih objavljajo zadnje čase šoli in učiteljstvu sovražni listi znane političke stranke, je sklenil odbor „Tolminskega učit. društva“ naprositi c. kr. okr. šol. svet v Tolminu, da stori potrebne korake v obrambo šolstva in učiteljstva. Odbor nadalje odločno protestuje proti takim osebnim napadom, ki utegnejo vsemu stanu izpdkopati ugled med ljudstvom Opozarja, da ve učiteljstvo za marsikatero osebne pregrehe in madeže drugih, a jih ne obeša na veliki zvon. Ko je neki slovenski list prinašal pred leti mnogo milejše napade na duhovščino, je učiteljstvo vse dežele protestiralo na shodu pri „Jelenu“. Tako se nam povračuje milo za drago. Ako se bodo napadi nadaljevali, se bo moralo tudi učiteljstvo ravnati po navedenem reku, kar prizadetim ne bo posebno prijetno.

Odbor „Tolm. učit. društva“.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1316. Kranjsko. 88 1—1

Na dvorazredni ljudski šoli v Banjaloki se razpisuje v stalno nameščenje služba nadučitelja s postavnimi prejemki in z užtkom prostega stanovanja.

Prosilci, ki v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državno-zdravniškim iz-pričevalom dokazati, da imajo popolno fizično sposobnost za šolsko službo.

Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potom tuaradno predlože do 15. junija 1909. l.

C. kr. okr. šolski svet v Kočevju, dne 8. maja 1909.

Št. 397/I. Štajersko. 74 2—1

Na enorazredni ljudski šoli v Sele-Vrhah se stalno namesti služba učitelja voditelja z dohodki po II. kraj-nem razredu.

Prosilci za to službo naj vložijo svoje redno opremljene prošnje predpisanim potom do 1. junija 1909 pri krajnem šolskem svetu v Sele-Vrhah, pošta Slovenjigrade.

Naznanilo.

Na c. kr. umetno-obrtni strokovni šoli v Ljubljani se bo v času od 23. avgusta do vštetelega 11. septembra letos vršil

Kurz za izobrazbo učiteljev obrtno-trgovskih predmetov na obrtnih nadaljevalnih šolah.

Pravico do obiskovanja kurza imajo v prvi vrsti učitelji, ki že poučujejo na kaki obrtni nadaljevalni šoli.

Prošnje za vsprejem v kurz, opremljene z izpričevali in dekreti, je potom predpostavljene šolskega vodstva vložiti najkasneje

do 1. junija

direktno pri podpisnem ravnateljstvu.

Vsak udeleženec, ki stanuje izven Ljubljane, dobi o c. kr. ministrstva za javna dela podporo 40 kron.

Natančnejša pojasnila podaje podpisano ravnateljstvo.

C. kr. ravnateljstvo umetno-obrtno strokovne šole.

V Ljubljani, 16. aprila 1909.

C. kr. državne obrtne šole ravnatelj: Ivan Subic.

Zavod za graviranje in izdelovanje kavčukastih štambiljev

Anton Černe

Ljubljana, Sv. Petra cesta 6.

Uradni in zasebni pečati iz kavčuka in kovine, štambilje za datum, vsakovrstni klišeji, mo-86 nogrami itd. itd. 26 1

Ceniki gratis in franško.

Slavnemu učiteljstvu se priporoča stara in znana gostilna pri

„Zlati ribi“

Izborna kuhinja in klet. — Vsak petek raki in sveže morske ribe.

Za obilni obisk se priporoča

M. Rozman.

34 12—5

Slavnemu učiteljstvu in ostalemu občinstvu se priporoča za obilen obisk gostilna „pri Jurju“

na Dolenjski cesti

(v bližini dolenskega kolodvora).

Priznana izborna vina, dobra kuhinja, lep senčnat vrt, steklen salon.

Točna postrežba, nizke cene!

Z odličnim spoštovanjem

Jurij Marenče,

87 10—1 gostilničar.

Vsem onim, ki ljubijo zlahtno kapljico in dobro kuhinjo z vedno svežimi raznovrstnimi jedili priporoča svojo nanovo urejeno

restavracijo

kakor tudi moderno opremljeni in ceneni

hotel „Južni kolodvor“

nasproti kolodvoru in

hotel „TRIGLAV“

v Bohinjski Bistrici.

Krasna lega, največji komfort, planinsko letovišče.

A. Seidel,

68 12—2 restavrater.

Rabite obleko?

Ne pošljite pa denar, ampak pišite samo po vzorce na

trgovsko hišo

R. STERMECKI v Celju,

da se prepričate o čudovito nizkih cenah in velikanski zalogi.

Vzorci franko. 55 26—9

Našim rodbinam priporočamo 11
- Kolinsko cikorijo -

Slaščičarna in pekarija

Jakob Zalaznik

Stari trg 21 22 8—5

Mestni trg 6 - Sv. Petra cesta 26

V poletnih mesecih

sladoled in ledena kava.

KAVARNA.

Telefon št. 194.

30 24—11

Angleško skladišče oblek

Ljubljana, Glavni trg 5.

Največja zaloga in izbira oblek za gospode in dečke, športnih oblek, povrsnikov, dežnih plaščev in zimskih suknij.

Obleke in povrsniki, kakor tudi damski kostumi se izdelujejo po meri in najnovjšem kroju.

Na zahtevanje se pošilja na izbiro tudi brez posezja.

V zalogi so vedno najmodernejše damske obleke.

Jako nizke cene.

O. Bernatovič.

VERONIKA KENDA

v Ljubljani

na Dunajski cesti šte. 20

priporoča p. n. krajnim šol. svetom, šol. vodstvom in učiteljstvu svojo

veliko zalogo pisalnih in risalnih potrebščin.

Dalje imam v zalogi risalni papir raznih vrst v vseh predpisanih velikostih, pisalni in pismeni papir, zavitke različne velikosti, veliko izbiro peres, držal, svinčnikov, gumic, krede, črnila, barvice, ravnil, ter vseh v to stroko spadajočih predmetov. 10 34—20

Postrežba točna in solidna.

Glavna zaloga

A. Slatnarjevih zvezkov.

JAN BAŠTA

v Schönbachu pri Hebu (Češko),

sloveča trdka za dobavo godal, svetovnoznana zaradi svoje vsestranske priznane solidnosti, priporoča p. t. gg. učiteljem in zborovodjem svoje neprekinljive koncertne in orkestralne gosle, viole, čele, base, citre, kitare prvga reda ugodno doneče in prijetnih tonov z lesenimi ali kovinskimi stroji, dobre in trpežne strune za vsa godala, mojstrske gosli z lepim lokom in leseno škatuljo (9, 10, 12, 15 gl.). Ceniki gratis in franko.

Najugodnejša prilika za nakup. Vsaki instrument se pred odpošiljanjem strokovnjaško preizkusi.

Stare gosli in čela se zamenjuje za nove. Prva prodaja gramofonov in najpopolnejših ploč.

Velesenceni gospod!

Poslane gosli so me po svoji ukusni obliki in vsled prijetnega glasu popolnoma zadovoljile! Mislim, da je dolžnost vsakega zavednega Čeha, da naroči svoje potrebščine pri Vaši cenj firmi, ki ne more ž njo tekmoovati nobena inozemska trdka. Želim Vam mnogo uspeha in ostajam prijateljsko vdani Fr. V. Mohapl, ravnatelj. L. 29. XII. 1906.

Ne kupujte pod roko od prekupevc, obrnite se najprej in naravnost na našo trdko!

P. T. Jan Bašta, Schönbach! 33 10—9

Morem Vam sporočiti, da mi ugaja poslani bas radi lepega glasu in primerne cene. Pošiljam Vam zadnje odplačilo z zagotovitom, da ste me popolnoma zadovoljili. Borovany u Olešnice, 2. I. 1908.

A. Zimmermann, ravnatelj.

Na tisoče pohvalnih pism svedoči gg. učiteljem in zborovodjem o kakovosti in primernosti mojih instrumentov.

Prva avstro-ogr. c. in kr. priv. ameriška
tovarna Cottage-Organs in
orgelj-harmonijev. ³⁶
52 16

Najboljše
orgelj-harmonije
obeh sistemov izdeluje
in pošilja najceneje
RUDOLF PAJKR
& Komp.,
Kraljevi gradec št. 120
(Češko).

Zaloga: Dunaj, Praga, Budimpešta.
Harmonije na pendel obeh sistemov in vseh
velikosti, z natančno orgeljsko mensuro za cerkve,
semenišča in kot orglje za vajo.
Pošilja se poštne prosto do zadnje že-
lezniške postaje. Gospodom učiteljem visok
rabat. Delna odplačila od 8 K dalje.
Cenovniki gratis in franko.

Anton Šarc
Ljubljana, Sv. Petra cesta 8.

Specialna trgovina za opreme nevest.
Moško, žensko, otroško in perilo za novo-
rojence se po meri izdeluje solidno in
najceneje. — Platno vseh širin za telesno
in posteljno perilo, namizni prti, serviete,
garniture za kavo, bele in barvaste, bri-
salke, žepni robci, brisalne rute, šifon,
širting, kreton, batist itd. itd.
Najnovejše modele za perilo radi pokažemo
na ogled. — Švicarske vezanine.
Strogo solidno blago. Nizke stalne cene.
Gg. učiteljem in njih rodbinam 5% popusta.
Svetlolikalnica:
23 42-19 Kolodvorske ulice št. 8.

„Učiteljska tiskarna“ v Ljubljani priporoča vizitke in
raznovrstne kuverte s firmo.

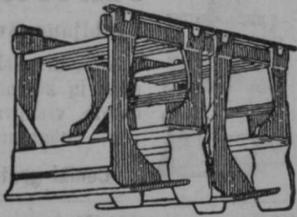
P. K. T. T.

so začetne črke tvrdke Prva kranjska tovarna testenin.
Izgovori jih z abecednim priglasom, pa dobiš zavaro-
vano besedno znamko „Pekatete“, pod katero prodaja
imenovana tvrdka svoje izborne izdelke. 37 12 5

RETTIG-ova ŠOLSKA KLOP
je klop prihodnosti!

Temeljito snaženje šolskih tal
in prahu, učenčevemu zdravju
najprikladnejše sedenje.
Pravico za izdelovanje RETTIG-ove
klopi ima in vsa pojasnila daje
Fran Burger ^{8 21}
¹⁰
mizarski mojster v Spod. Šiški.

Trgovina s papirjem, pisalnimi in risalnimi potrebščinami, pro-
daja c. kr. šolskih knjig in igralnih kart

Zvezna trgovina v Celju
Rotovška ulica št. 2

priporoča kancelijski, konceptni, pismeni, dokumentni, ministrski, ovitni in bar-
vani papir; svinčnike, peresa, peresnike, radirke, kamenčke, tablice, gobice,
črnilo itd. — Največja zaloga vseh tiskovin za občinske urade, krajne šolske svete,
učiteljstvo, župnijske urade, okrajne zastope, užitninske zastope, hranilnice, posojilnice,
odvetnike, notarje in privatnike.

Lastna zaloga šolskih zvezkov in risank.

Temni lak za šolske table. — Strune za gosli. — Štambilje, vignete. — Zavitke
za urade v vseh velikostih. — Ceniki brezplačno na razpolago. — Dobro blago
in točna postrežba. 6 42-19

V najinem založništvu je izšla:

VOJVODINA KRANJSKA

Izdava A za šole:

17 zemljepisnih nariskov v barvotisku z besedilom in
dodanim pojasnilom zemljepisnih znamenj.

Sestavil in narisal

FRAN MAROLT,

učitelj v Ljubljani.

Visoki deželni svet kranjski je z razpisom z dne
25. maja 1907, št. 2463, odobril in pripustil to učilo
v uporabo kot razredno na ljudskih in meščanskih
šolah s slovenskim učnim jezikom.

Vsi nariski, izvršeni na 18 listih, so risani v
merilu 1 : 75.000. — Velikost 87 x 60 cm.

Torej ponazorjujejo po minimalnem načrtu za
zemljepisni pouk v ljudskih šolah izbrano učilo v taki
velikosti in preglednosti, da ga vsi učenci vsega
razreda lahko na daljavo čitajo.

Cena 10 K.

Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg v Ljubljani.

Cena 1 K.

Izdava B za učence:

17 zemljepisnih nariskov in barvotisku z besedilom.

Sestavil in narisal

FRAN MAROLT,

učitelj v Ljubljani.

Izbora učiva se naslanja doslovno na podrobni
učni načrt, ki ga je odobril c. kr. deželni šolski svet
z razpisom z dne 27. decembra 1903, št. 2791, in ki
velja kot normativ za domoznanski pouk v četrtem
šolskem letu 2-, 3-, 4- in večrazrednih ljudskih šol.
Z razpisom vis. c. kr. deželnega šolskega sveta kranj-
skega z dne 28. januarja 1908, št. 468, je to delo
odobreno kot učilo na ljudskih in meščanskih šolah.

Mestna
hranilnica
= ljubljanska =

v lastni hiši Prešernove ulice šte. 3

poprej na Mestnem trgu zraven rotovža.

Stanje hranilnih vlog: nad 34 milijonov kron.

Rezervni zaklad: nad 860.000 kron.

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 9. do 12. ure dopoldne in od 3. do
4 ure popoldne, jih obrestuje po 4% ter pripisuje nevzdignjene obresti vsacega
pol leta h kapitalu. Rentni davek od vložnih obresti plačuje hranilnica iz svojega,
ne da bi ga zaračunila vlagateljem.

Za varnost vlog jamči poleg lastnega rezervnega zaklada mestna občina ljubljanska
z vsem svojim premoženjem in vso svojo davčno močjo. Da je varnost vlog
popolna, svedoči zlasti to, da vlagajo v to hranilnico tudi sodišča denar malo-
letnih otrok in varovancev. 20 8-5

Denarne vloge se sprejemajo tudi po pošti in potom c. kr. poštne hranilnice.

UČITELJSKA TISKARNA

registrovana zadruga z omejenim jamstvom

Gradišče šte. 4 v Ljubljani Gradišče šte. 4

priporoča sl. kraj. šol. svetom, šol. vodstvom in učiteljstvu

uradne tiskovine iz svoje zaloge.

Ceniki se pošiljajo na zahtevo zastonj. Postrežba točna. Tudi vse tiskovine za županstva ima tiskarna
po zmernih cenah v zalogi.

Tiskarna sprejema vsa v tiskarsko stroko spadajoča dela ter jih izvršuje okusno in po so-
lidnih cenah. Tiskovine se izvršujejo v eni ali več barvah. Tiskanje muzikalij in časopisov.

Telefon št. 118.

Litografija.

Poštna hranilnica št. 76.307.

(5) 52-18